

מעדני אשר

שאלות וחקירות בענייני פרשת השבוע

י"ל ע"י מכון "מעדני אשר" בית שמש

פרשת ויק"פ-החודש תשפ"ג

גליון תתקמ"א (שנה כ')

מי שפתח מקרר בשבת ונדלק האור במקרר

האם אסור לו להשתמש עם המאכלים דנהנה ממעשה שבת?

קימ"ל אור"ח סימן שי"ח, ועיין בביאור הלכה שם דאסור ליהנות ממעשה שבת.

יש לחקור מי שפתח מקרר בשבת ונדלק האור במקרר האם אסור לו להשתמש עם המאכלים דנהנה ממעשה שבת או דילמא מותר ליהנות מהמאכלים.

הנה בשלחן שלמה סימן שי"ח א"ב כתב מי שפתח מקרר בשבת ונדלק האור במקרר אין המאכל שבו נאסר באכילה דאין לחשוש משום מוקצה, דעיין במגן אברהם סוס"י תקי"ח ס"ק י"ד גבי בית מלא פירות מוכנים ונפחת, דנוטל ממקום הפחת לפי שאין הפירות מוקצים מחמת עצמם ולא בסיס לדבר האסור רק שהיו במקום שאין יכולים לילך לשם, ואפילו לפי מה שהביאור הלכה שם ד"ה בית אינו מיקל אלא בשעת הדחק מ"מ הכא שאני כיון שאפשר להוציא את האוכלין מן המקרר ע"י תחיבה זהירה של סכין וכדומה על כפתור ההדלקה מצד צירי הדלת של המקרר כדי שלא ידלק כשפתחו את הדלת, לפיכך לא אמרינן דאיתקצאי לכולי יומא.

וגם אין לאסור משום מעשה שבת דלא מבעיא להסוברים דבאיסור הוצאה לית ביה משום מעשה שבת כיוון דלא נעשה מעשה בגוף הדבר וכמבואר בחיי אדם כלל ט' סימן י"א ובביאור הלכה ד"ה אחת דס"ל כן מעיקר הדין הוא הדין נמי הכא, ואפי' לפי מה שמבואר דיש להחמיר מ"מ הכא קיל טפי דלא נעשה שום דבר באוכלין.

ועוד סיבה להקל: דכיון שלא ידע כלל בפתיחת המקרר שהנורה תדלק הרי אינו אלא מתעסק בעלמא דקיל טפי משוגג, ואפשר דאף לדעת הרע"א בשו"ת סימן ח' דמתעסק נמי חשיב מעשה עבירה ע"ש, מ"מ כשמתעסק רק בדרך של פסיק רישא שלא זכר כלל מעניין הנורה אפשר דקיל טפי.

האם בשבת שבע ברכות מברכים לחתן שבע ברכות אפילו אם אין פנים חדשות? בפרשתו ויקהל משה וגו'.

ובעל הטורים בפרשתו כתב בפרשה הקודמת ל"ד כ"ט כתוב "כי קרן עור פניו" וסמך ליה פרשת שבת לומר שאינו דומה קירון פנים של שבת לשאר הימים, כמו דאיתא במדרש רבה בראשית י"א ב' על הפסוק "ויברך אלהים את יום השביעי" ברכו באור פניו של אדם, קדשו באור פניו של אדם, לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבת, כמו שהוא דומה בשבת.

איתא בגמ' כתובות ז' ע"ב ב' דאין מברכים שבע ברכות לחתן בימי השבע ברכות רק אם יש פנים חדשות.

יש לחקור האם גם בשבת שבע ברכות אין מברכים רק אם יש פנים חדשות או דילמא בשבת מברכים אפילו אם אין פנים חדשות.

ובתוספות כתובות ז' עמוד ב', וכן כתב ברא"ש כתובות פ"א ס"ג כתב דשבת חשבינן פנים חדשות, משום דאמרינן באגדה מזמור שיר ליום השבת אמר הקדוש ברוך הוא פנים חדשות באו לכאן, נאמר שירה התם נמי מרבין לכבוד השבת בשמחה ובסעודה.

ובסידור ליקוטי יהודה הביא בשם השפת אמת זצ"ל שהטעם בזה הוא ע"פ המדרש הנ"ל שאינו דומה מאור פניו של אדם בחול כמאור פניו של אדם בשבת, היינו שבשבת מקבל כל אדם מאור פנים אחר, וממילא כל אחד ואחד הוא פנים חדשות, שכן אין אלה הפנים מתמול שלשום.

וברמב"ן כתובות ח' עמוד א' כתב עוד טעם דסומכין להם בכך שאי אפשר שלא יהא בשבת אחד שלא היה שם אתמול.

ברכת מזל טוב

למורי חמי הגאון רבי בן ציון רייך שליט"א

איש אמונם ויד ימינם של אדמורי"י בית צאנז

לרגל שמחת נישואי נכדתו

בתי הכלה הבתולה המהוללה תחי' עב"ג

הבה"ח המופלג בתור"ש בנש"ק כמר שלמה גולדמן נ"ו

בחיר ישיבת טשעביץ

בן למחותני הרה"ג מרדכי גולדמן שליט"א

ר"מ בבית המדרש זוויעל - וקרלין

וברכת מזל טוב

לסבא הגאון המפורסם רבי דוד גולדמן שליט"א רב זוויעל בני ברק

ולסבא הגאון המפורסם רבי סיני פרנקל שליט"א גאב"ד יבניאל

יהא רעוא שיזכו לרוות נחת מכל יוצאי חלציהם

ויצליחו בכל אשר יפנו

גליון זה נודב

ע"י ידידינו

חרב משה ירחמיאל הלוי איידר שליט"א

קווינס

לרגל שמחת נישואי בנו

הבה"ח בועז מנחם נ"ו עב"ג תחי'

יהא רעוא שבזכות זיכוי רבבות

יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו

ויצליח בכל אשר יפנה

מדוע תתבה התורה ששת ימים תעשה מלאכה

וכי איזה חיוב ומצוה יש לעשות מלאכה?

בפרשתן ל"ה ב' ששית ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת.

יש להקשות: איזה חיוב יש לעשות מלאכה ששת ימים, וכי יש מצוה לעבוד, כן מקשה בנשמת אדם חלק ב' ג' הלכות שבת ומועדים כלל ט, וכן החתם סופר פסחים נ' ע"מ ב', וכן מקשה בעמק דבר בפרשתו, וכן באגרא דכלה.

איכא כמה תרוצים:

א. כאן מירי על מלאכת המשכן כדפירש"י, לכן כתוב ששת ימים תעשה מלאכה, שהוא לשון ציווי שכוונתו שאתה מחוייב לעשות, דהויא חיוב ומצוה לבנות המשכן, כך תירץ בנשמת אדם חלק ב-ג הלכות שבת ומועדים כלל ט.

ב. כאן כתיב תעשה, וקאי על המלאכה בלשון נקבה, וא"כ ניתן להבין שאפילו להתחיל במלאכה ויגמר מעצמו בשבת קודש דמות, על פי על פי דברי תורה, מ"מ במעשה המשכן אסור שאין כבוד המשכן שיתחלל קדושת שבת על ידה אפילו בלי עבירה, וכיוצא בזה כתבו התוס' ב"ק פ"א ע"א דלהכי אסור לקבור מת בשבת ע"י עכו"ם משום דמגונה למת שנעשה איסור שבת בקבורתו אפילו ע"י עובד כוכבים, כך כתב בהעמק דבר בפרשתו מהגאון הנצי"ב.

אולם בהר צבי בפרשתו פקפק על דברי הנצי"ב: וכתב מדבריו משמע קצת דמלאכה שנעשית מאליה היא במשקל אחד, כמו מלאכה שנעשית ע"י הגוי, ולכאורה יש מקום לחלק דמה שנעשית מאליה ממילא לאו כלום הוא, ואין שם מלאכה על זה כלל, וצ"ע.

ג. ע"פ מה דאמרינן בגמ' ברכות ל"ה ב' כשישראל עושין רצונו של מקום, מלאכתן נעשית ע"י אחרים, והנה באמת אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא קהלת' ז' כ' אך מצייני בגמ' שבת ק"ח עמוד ב' אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל המשמר שבת כהלכתו, אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו, שנאמר ישעיה ג' ב' שומר שבת מחללו, נמצא ע"י שמירת שבת אזי ישראל עושין רצונו של מקום, ולפי זה פירוש הפסוק ששת ימים תעשה מלאכה, היינו ע"י אחרים יהיה מלאכה נעשית, שלא נצטרך לעמל ויגיעה, אימת, וביום השביעי יהיה לכם קודש, כשנהיה שובתי שבת ונהיה עושים רצונו של מקום ברוך הוא וברוך שמו. שבת שבתון לה', דהיינו שנראה שיהיה לשם שמים, לשמור שבת בשביל שצוה הבורא ברוך הוא וברוך שמו, וזה הדבר יהיה ממילא שמלאכתך נעשית ע"י אחרים ויהיה הצטרכותינו בריוח גדול, כך כתב בליקוטי מהר"ל בפרשתו, ועיין ברבנו בחיי בפרשתו.

ד. ע"פ מה דאמרינן בגמ' פסחים נ' ע"מ ב' יש זריז ונשכר דהכוונה ע"י זריזותו נשכר, כי במה שהוא זריז ועובד כל השבוע, ניכר דלשמה לא עביד במעלי שבתא, משא"כ אי לא היה זריז לא היה ניכר דעביד לשמה, וזהו פירוש הפסוק ששת ימים תעשה מלאכה, ועל ידי זה יהיה ניכר כי יום השביעי שבת לה' אלקיך לשמו כי לא תעשה מלאכה בששת ימים תהיה השביתה בשבת משום

מפנקותא, כך כתב בחתם סופר פסחים נ' ע"מ ב'.

ה. עפ"י מה דפסק בש"ע אורח סי' רצ"ב ס"ב דאותן בני אדם העוסקין במלאכה בימי החול, יהיה שבת רוב עסקם בתורה, והתלמידי חכמים העוסקים בתורה בימי החול ומלאכתן נעשית על ידי אחרים, יתענגו בשבת יותר באכילה ושתייה, וכבר ידוע שרז"ל כינו תענוג הגשמי דאכילה ושתייה דשבת ויו"ט בתיבת לכם, כנודע מפלוגתת רבי אליעזר ורבי יהושע גבי יום טוב כולו לי"י או כולו לכם, ומר סבר חציו וכו' פסחים ס"ח ב' ובזה ידוקדק הפסוק ששת ימים תעשה המלאכה ר"ל אם ששת ימי החול תעשה המלאכה מאליה ואתה תעסוק בתורה, אזי ביום השביעי יהיה לכם קודש, ר"ל יהיו תענוגים הנקרא לכם קדש, ותעסקו בתענוג ותקבלו שכר טוב על זה, מה שאין כן אם אתם לבדכם בעצמיכם תעשו מלאכת ימי החול, כך כתב באגרא דכלה בפרשתו.

ו. ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש כלומר, שכל מה שתעשו בששת ימי המעשה תעשו באופן זה, שתזכירו ותאמרו שאתם עושים זאת בשביל שביום השביעי יהיה לכם קודש וצריך לענגו, וכמו שעשה שמאי הזקן, שכשקנה בהמה באחד בשבת אמר בפיו שקונה אותה לכבוד שבת, כך כתב במאור ושמש בפרשתו.

ז. תעשה משמע שנעשית מאליה דמלאכת המשכן נעשית ע"י נס, וזה כוונת הפסוק אע"ג שבכל ששת ימים נעשית המשכן מאליה בדרך נס, א"כ הויא אמינא שבשבת מותר גם לבנותו דהויא ליה כמו שנים שעשהו שפטורים, קמ"ל הפסוק שאפילו הכי אסור, כך תירץ במהר"ל דסקין בפרשתו.

ח. ירצה הכתוב לאסור מלאכת שבת בין על ידי עצמו בין על ידי גוי, והוא אומר ששת ימים תעשה בציר"י תחת הת"י פירוש תהיה נעשית, אבל ביום השביעי אפילו על ידי אחרים אין לך לעשות, וזה כהאומר אמירה לגוי אסורה דבר תורה מכילתא פ' בא וטעם אומר ששת ולא בששת כדי שלא תטעה כי יש מצוה בעשיית מלאכה בהם, כך תירץ באור החיים הקדוש, ועיין בספר מעדני אשר פרשת בא תשס"ט איך יש מציאות שאמירה לעכו"ם היא דאורייתא.

ט. עוד ירמוז כי לא יקומו ששת ימים במלאכתם אשר הכינם ה' לעשות אלא אם יום השביעי יהיה לכם קדש אבל אם לא ישמרו שבת לא יהיו הששת ימים כי שבת הוא נפש קיום העולם, וכמו שהקדמנו בפרשת בראשית בפירוש פסוק ב' ב' ויכל וגו' ביום השביעי יע"ש, כך תירץ באור החיים הקדוש.

י. בספר חמישה שיעורים מאריך בזה והביא ג' שיטות, באבות דר' נתן מבואר דהוי מצוה לעבוד בימי החול וז"ל ריב"ב אומר אדם שאין לו מלאכה לעשות מה יעשה, אם יש לו חצר חרבה או שדה חרבה ילך ויתעסק בה שנאמר ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, וכן הוא בפירוש מגן אבות לרשב"ץ על אבות פ"א מ"י וזה הוא ענין יותר חזק שאפילו יש לו במה להתפרנס חייב לעסוק במלאכה שהבטלה מביאה לידי שעמום, וכן הוא במנורת המאור וכל מי שאינו עושה מלאכה להתפרנס ממנה, הרי זה חוטא ומחטיא את הבריות וכו', מאידך גיסא הביא כמה שסוברים דאינה מצוה חיובית אלא מצוה קיומית כאכילת מצה כל שבעה, והביא עוד שיטות דהוי רק רשות.

משיב בהלכה

מדור זה נודב ונערך ע"י ידידנו ר' מרדכי זיסקינד הנ"ר שליט"א - מנהגן
משיב בהלכה שיתן וידיעת ההלכה | כל ההלכות הם משו"ע ומשנה ברורה

ידיעת הלכות שבת

- א [הדלקת נרות, חידה. אימתי גם בשבת האשה תקדים את הברכה להדלקה?
- ב [מעשה שבת באמירה לגוי. ר' צבי הורה למטפל הגוי להניח בשבת על אש סיר ובו מרק. המרק היה חם, בשעה שהונוח על האש, בחום של פחות מיד סולדת, אך עדיין ראוי לאכילה כך, האם מותר לר' צבי לאכול מרק זה? מה הדין אם ר' צבי הורה לגוי להניח על אש תבשיל של אורז צונן ומבושל כל צורכו (נחשב יבש)?
- ג [תפילת מוצאי שבת. מדוע אין מתחילים ב'ובא לציון גואל' בקדושה שאומרים במוצאי שבת.
- ד [מנהג מילוי כוס ההבדלה. מדוע ממלאים את כוס ההבדלה על כל גדותיו כך שהיין יישפך ממנו על הארץ?
- ה [שתיית כוס ההבדלה. האם יש עניין שמי שעושה את ההבדלה לא ישתה את כוס ההבדלה עד תומה.

כללי המצוות בפרשה

- ו [תשמיש קדושה מתשמיש של חול. האם מותר לעשות מתשמיש של הדיוט דבר שהוא צורך גבוה?
- ז [חידה. איזה מצוות עשה שהזמן גרמא נשים לכאורה חייבות (שייך לפרשה) ומדוע.
- ח [חידה. דבר של נס האם כשר לקיום מצוה, ומדוע?
- ט [חידה. מי הזדרז למצוה והמצוה נקראת על שמו?
- י [יש לעיין. מלאכה דרבנן ביו"ט לצורך בניין בית המקדש או ביהכנס"ס האם מותר?

כללי השתתפות

1. כל תשובה נכונה, אפילו לשאלה אחת תזכה את השולח להיכנס להגרלה, יהיה הגרלה על שני פרסים ע"ס 500 ₪.
2. כל תשובה נכונה על כל שאלה, הינה זכות נוספת להשתתף בהגרלה, כך שכל מי שישלח יותר תשובות לכל השאלות מגדיל את סיכויו בהגרלה.
3. כל חודש, בראש חודש תערך הגרלה בין כל השולחים, הזוכה ייבדקו תשובותיו, יתקבלו אך ורק תשובות מפורטות.
4. ניתן לשלוח כל שבוע את התשובות של אותו שבוע, או עד ראש חודש.
5. שימו לב חשוב מאוד: קבלת התשובות הינה אך ורק לפקס מערכת משיב כהלכה 0775558617 או במייל meir.s1000@gmail.com נא לציין בתחילת המכתב על כמה שאלות השיבו, וכמו"כ שם מלא, כולל/י ישיבה. ועיר וטלפון וכמו"כ נא לציין על איזה פרשה השיבו. [לבורים ופרטים נוספים בטלפון 0533154010 בשעות הערב בין 8:00 ל-9:00 בלבד]. השולחים בכתב יד, בפקס, להקפיד על כתב ברור וקריא שיהיה ברור לאחר משלוח הפקס. כתב לא ברור לא יכנס להגרלה. -יש עדיפות לשלוח התשובות מוקדם במייל כי כך זה ייכנס בעזה"ל לספר שיצא לאור בעתיד בל"ג. -שאר ענייני העלון לא שייכים לפקס או מייל או טלפון זה, אלא כמצויין במסגרת ע"ג העלון בעמ' ד'.

תשובות ניתן לשלוח עד ר"ח אייר תשפ"ג

מדוע משה רבינו הזהיר על איסור הוצאה

רק אחרי שראה שהביאו כבר מספיק למשכן?

בפרשתן פרק ל"ו ה' ו' ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא מידי העבודה למלאכה אשר ציוה ה' לעשות אותה" ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש ויכלא העם מהביא."

ובגמ' שבת צ"ו ע"מ ב' אמרינן דמשה רבינו ישב במחנה לוייה דהויה רשות הרבים והזהיר שלא להביא עוד נדבה למשכן מרשות היחיד משום איסור הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים.

יש להקשות: מדוע רק אחרי שהביאו את תרומת המשכן הזהיר אותם על איסור הוצאה ולא קודם לכן, כך הקשה בשו"ת בית אפרים אור"ח סימן כ"ו בשם הפני יהושע, וכן בחתם סופר בתורת משה בפרשתן.

איכא כמה תרוצים:

א. ע"פ מה דקימ"ל שבת צ"ב ע"מ א' דשנים שעשו מלאכה פטורים מן התורה רק מדרבנן אסור, וא"כ לצורך מצות מלאכת המשכן היה מותר ולא גזרו כמו אין שבות במקדש, אבל הכא דשלימא עבידתא ולא היו צריכים למשכן נשאר באיסורו, והיינו דקאמר "איש ואשה" שניהם יחד אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקודש, ויש לומר שמשה רבינו גזר על זה כמו שמצינו עוד תקנות דרבנן ממשה רבינו כמו שבעת ימי המשתה ירושלמי כתובות פרק א' הלכה א' ואיסור הזאה בטמא שחל שביעי שלו בשבת, כך תירץ בחתם סופר בתורת משה בפרשתן.

ב. ע"פ מה דאיתא במדרש ריש פרשת פקודי שמהמותר נעשה ממנו בית המדרש ללמוד תורה ברבים, ומבואר בגמ' מגילה ט"ז ב' דגדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש. ולכן עד שהיה דים והותר שההבאה היתה רק לצורך המשכן, לא היה צריך להעביר קול שלא יעבירו, דזה ידעו ממה שהקדים שבת למלאכת המשכן, שאסור לחלל שבת עבור מלאכת המשכן, אבל אחרי שה' כבר דים, ומה שהתנדבו היה לצורך ת"ת דרבים, בזה היה ס"ד שידחה שבת כיון דגדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש ואפילו מעבודה ואפשר שתדחה שבת, ולכן הוצרך להעביר קול שאינו דוחה שבת, כך תירץ בחתם סופר בפרשתן ע"מ קנ"ח ד"ה איש ואשה.

מעדני אשר מצאנו חידוש באחד מגדולי הפוסקים דתלמוד תורה דרבים דוחה שבת: בפני יהושע מגילה ג' עמוד א' כתב ולענין תלמוד תורה דרבים של כל ישראל לא שייך דחיית שבת, והיכא דשייכי אפשר דאין הכי נמי דדחי, ועוד דלגמרי לא משכחת לה, דהא יכול כל אחד מישראל ללמוד תורה שלא ע"י דחיה, עיין בשו"ת פני מבין אור"ח סימן רל"ה מה שהאריך בזה.

ג. היינו אחרי דהמלאכה היתה דים, והיינו שמהאדנים למשכן שהיו בקע לגולגלת שמהם עשו האדנים, מזה ידעו שיש שם מספר של ששים רבוא, ולכן הכריז משה שלא יוציאו, כיון שנתברר שיש שם דין רשות הרבים, שיש שם ששים רבוא, לכן דווקא אחרי מלאכת המשכן הבין שיש שם דין רשות הרבים ואסור לצאת, כך תירץ בשו"ת בית אפרים אור"ח סימן כ"ו בשם הפני יהושע.

מדוע הכריזו שלא יביאו בגלל שהיה מספיק

מה החרדה הגדולה אם יביאו עוד?

יש להקשות: מדוע הכריזו שלא יביאו אחרי שהיה מספיק, מה החרדה גדולה שיהא קצת בקופה של בית המקדש, כך מקשה הרמב"ן בפרשתן, וכן בבלי יקר, וכן באור החיים הקדוש, וכן בכתב סופר, וכן במשך חכמה, וכן בבנין אריאל, וכן בחדושי הר"ם, וכן בהדרש והעין.

איכא כמה תרוצים:

- א. להודיע שבח של המנהיגים שלא היו רוצים להטריח את הציבור בחינם, כך תירץ בחתם סופר בשם הרמב"ן.
- ב. דאם יזמינו אותם למלאכת הקודש תו הוי הזמנה מילתא, ואפילו למאן דאמר הזמנה לאו מילתא הוא, דוקא במשמי קדושה, הא בקדושה עצמה כמו רצועות, הזמנה מילתא, כמו שכתבו הפוסקים דילפינן מעגלה ערופה לכן אפילו בבתייהם לא יעשו במלאכה, כך תירץ במשך חכמה בפרשתן, וכן בבנין אריאל.
- ג. כיון שיהיה מן המותר אי אפשר שלא ישאר חפץ של איזה אדם שלא יצטרך למלאכה ועל זה דאגו, כי אם חפציו של איזה אדם ישאר מימילא זה לבו נשבר בקרבו כל ימיו שלא זכה להשתתף במלאכת המשכן ונדבתו נשאר ולא נצטרך על כן רצו שלא ישאר שום דבר ויהיה לכל אחד שייכות במקדש ולא יהיה שום אחד נפרד ח"ו ולכן העבירו קול במחנה, וזה פירוש היתה דים והותר שבאמת היה מותר רק שנעשה נס שהיה דיים ונצרך הכל, כך תירץ בחדושי הר"ם בפרשתן, וכן כתב באור החיים הקדוש.
- ד. שלא יתקלקל הנותן שיהא מונח הרבה זמן דזה קאי על הדברים שעשו דהיינו המטווה וכדומה ולא על הכסף, כך תירץ באור החיים הקדוש.

